

İSTANBUL MÜFTÜLÜĞÜ
İLMİ ARAŞTIRMA VE İSTİŞARE HEYETİ RAPORLARI

İKİNCİ TOPLANTI

SİGORTA

Hazırlayan : Abdülaziz BAYINDIR

Tarihi ve Yeri : İstanbul Müftülüğü 21.12.1979 - 2.2.1400 h.

Başkan : Selahaddin KAYA İstanbul Müftüsü

**Sekreter : Abdülaziz BAYINDIR İstanbul Müftülüğü Şer'iyye Sicilleri
Arşivi Uzmanı**

**Üyeler : Hayreddin KARAMAN İstanbul Yükl. İsl. Enstitüsü Öğretim
Üyesi**

**Mehmed SAVAS Diyanet İşleri Başkanlığı Haseki Eğitim Merkezi
Öğretmeni**

**Halil GÜNENÇ Diyanet İşleri Başkanlığı Haseki Eğitim Merkezi Öğr.
Dr. Cahit BALTACI İstanbul Müftülüğü Şer'iyye Sicilleri Arşivi Uz.**

ÖZÜ

Toplantı Selahaddin KAYA'nın konuşmasıyla açıldı. Daha önceden heyet üyelerine gönderilmiş bulunan Sigorta mevzuu ile alakalı sualler üzerinde görüşmeye başlandı. Yapılan mübahaselerde Halil GÖNENÇ ve Mehmed SAVAS karşılıklı yardımlaşma ve üyelik esasına dayanan sigorta şekli dışında ticarî amaçlı bütün sigortalardan haram olduğunu söylediler. Hayreddin KARAMAN da, bugün faaliyette bulunan ticarî amaçlı sigortalara cevaz venmemekle beraber bu tip sigortalardan İslâma uygun şeklinin kurulabileceği kanaatinde olduğunu belirtti.

Toplantıya esas olan sual şuydu:

Bugün devlet veya özel sektör tarafından kurulan ve hayat, nakliye, oto hırsızlık, yangın vs. birçok sahada faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin çalışmaları malumdur. Buna göre:

a — Böyle bir sigorta şirketini işletenlerin, üyelerin rızasıyla, aldıkları paralardan elde ettikleri kazançlar helâl midir?

b — Bu sigortalara iştirak eden bir müslümanın dinî yönden mahzurlu bir durumu olur mu?

c — Bir sigorta şirketi kurmak arzusunda bulunan müslümanlar hangi şartlara riayet edeceklerdir?

Halil GÜVENÇ şu konuşmayı yaptı:

Sigorta meselesi aslında Türkiye'yi aşan bir meseledir. İslâm âleminin her ülkesinde sigorta hakkında çeşitli mütalaalar yürütülmektedir. Helaldır diyenler olduğu gibi haramdır diyenler de olmuştur. Bunun için burada konu üzerine serdedilen mütalaaların bir kısmını naklettikten sonra kanaatimi beyan edeceğim.

Sigortanın ismi takriben iki asır önce İslâm Aleminde duyulmuş, ondan söz edilmiştir. O zaman merkezi Avrupa'da bulunan sigorta şirketlerinin temsilcileri deniz kenarındaki bazı islâmî şehirlerde bulunup Avrupa'ya giden gemilerle taşınan malların sigortasını yapmaya başlamış ve İslâm âleminde bazı ortaklar temin etmek suretiyle orada da yerleşmişlerdi.

Sigorta, bazı kimseler için faydalı olsa da kısa bir zaman içerisinde milyonlarca insandan alınan taksitlerle büyük servetler yığılmasına vesile olması dolayısıyla sömürünün en büyük örneklerinden birisidir.

Süriye ulemasından Dr. Mustafa ez-Zerkâ ile Mısır ulemasından Muhammed Abduh, Şeltut, Dr. Muhammed el-Behiyy gibi kimseler sigorta şirketinin bir yardımlaşma şirketi olduğuna ve dolayısıyla meşru olduğuna hükmetmişlerdir. Dr. Muhammed el-Behiyy bu hususta özet olarak şu şekilde bir mütalaa yürütmüştür. Sigorta akti bir satış akti değil, mağdur olan kimselerin musibetlerini hafifletip onlara yardım elini uzatmak için yapılan bir yardımlaşma ve dayanışma aktidir. İster mal, ister hayat sigortası olsun, dayanışma ve yardımlaşmadan başka bir şey değildir. Meselâ köylü davalarını, tüccar ticaret eşyasını, ev sahibi evini, araba sahibi arabasını sigorta ediyor. Çünkü zarara girmenin zor olduğunu, tek başına musübet yükünü kaldıramıyacağını, ancak başkasının yardımıyla yükün ha-

fifleneceğini biliyor. Hayatını sigorta eden kimse de hayatını korumak için sigortaya baş vurmuyor. Ecelin Allah'ın elinde olduğunu, zamanı gelince onu kimsenin erteleyemeyeceğini biliyor. Sigortaya baş vurmasının gayesi erken öldüğü taktirde aile efrâdına bir yardım kaynağı temin etmektir diyor. (el-Fıkhu'l-İslâmi ve Tetavvuruh s. 462)

İmam Nevevî'nin el-Mecmu' adlı kitabının tetimmesini yazan büyük fakih Muhammed Necîb el-Mut'î de şöyle diyor: Sigorta kurumu tarafından üyelere verilen tazminatın mübah olması hususunda ihtilâf yoktur. Çünkü daha önce dediğimiz gibi bir kimse birisine «Malını at ben öderim» dese mal sahibi malını attığı taktirde ödemeyi taahhüd eden kimse onu ödemeğe mecburdur. (el-Mecmu' C. XVII S. 361)

Mısır ulemasından Mustafa el-Hamami ile İbni Abidin ve Rabîta-tü'l-Alemi'l-İslâmiyye'nin fıkıh heyeti Hey'etü Kibari'l-'Ulema de sigortanın haram olduğunu belirtiyorlar. Mustafa el-Hamami, kitabında şöyle diyor: Sigortanın bütün çeşitleri haramdır. Aynen piyangodan bir nevidir. Çünkü sigorta şirketi evini sigorta etmek isteyen kimseye «Her yıl bana şukadar pirim ödeyeceksin. Eğer evin yanarsa ben değerini ödeyeceğim yoksa sen taksitini ödemeğe devam edeceksin. «Demek ki ev yanarsa sigorta değerini ödeyecek, yoksa ödenen taksitler beyhude gitmiş olacaktır. Bu aynen piyangoya benziyor. Çünkü birçok kimse her yıl bir veya bir kaç defa piyango biletini alır ama bir defa olsun kendisine birşey çıkmaz. Bazıları da vardır ki yalnız bir defa bilet alır ve kendisine para çıkar. Yalnız hayat sigortası bundan biraz farklıdır. Çünkü belirtilen zamana kadar sigortalı ölmezse ödediği taksitler faiziyle beraber kendisine geri verilir.

İbni 'Abidin de İslâm diyarında sigortanın câiz olmadığını, küfür diyarında gayri müslimlerin sigorta şirketine sigorta edilmiş bulunan malın telef olması halinde bedelini almakta bir beis olmadığını beyan edip özetle şöyle diyor: Tüccarlar arasında câri olan âdete göre herhangi bir ecnebiden kiralanan gemiye, kira anında, mallarının teminatına mâtüfen ecnebî diyarındaki gayri müslim bir miktar para veriyor ki buna sigorta denmektedir. Şayet gemi yanar, ya batar veya yağma edilirse darü'l-harpte bulunan sigorta şirketi malların değerini ödeyecektir. Benim anladığıma göre helâk olan şeyin bedelini almak caiz değildir. Evet müslüman bir tüccarın darü'l-harpte harbî bir ortağı bulunur, müşterek mallarını orada sigorta eder,

mal telef olursa müslüman tüccar şirket tarafından verilen tazminatı alabilir. Çünkü akt-i basit iki harbi arasında cari olmuş ve tazminat harbi olan şahsın rızasıyla kendisine göndermiştir.

Mekke-i Mükerreme'de 4.4.1397 tarihinde Abdullah b. Hümejd'in başkanlığında Muhammed Ali el-Harekan, Abdülaziz b. Baz' Muhammed Mahmud es-Savvaf, Muhammed b. Abdullah es-Sebil, Salih b. Asimeyn, Muhammed Reşid Kaşani, Mustafa ez-Zerkâ, Muhammed Reşidi, Abdülkuddüs el-Haşimi'n-Nedvi ve Ebubekir Comi'den müteşekkil fihih hey'eti toplanarak sigorta meselesini ele alıp inceden inceye tetkik ettikten sonra Mustafa ez-Zerkâ hariç, ittifaqla sigortanın bütün çeşitlerinin haram olduğuna dâir kanaatlerini beyan etmişlerdir.

Verilen kararın özeti aşağıya alınmıştır:

1 — Sigorta akdi zararı tazammun eder. Çünkü sigortalı ne kadar vereceğini, ne kadar alacağını bilmiyor. Belki bir iki taksit ödedikten sonra bir âfet gelir çatar, bunun üzerine sigortalı malın bütün bedelini sigorta şirketinden alır. Belki de bütün taksitleri yatırdığı halde malî âfetten mahfuz kaldığı için bir şey almaz.

2 — Sigorta kumarın bir çeşididir. Çünkü sigorta şirketinin, meydana gelen felâkette hiçbir rolü yoktur ama mal helâk olursa bedelini vermektedir. Yahut devamlı musibetten masun kaldığı için bedelsiz olarak taksitleri almış olmaktadır.

3 — Sigorta, ribe'l-fadl ve ribe'n-Nesie'yi tazammun eder (1) Çünkü sigorta iştirakçiye verdiğiinden fazlasını verirse ribe'l-fazl ve bir müddet sonra olduğu için de ribe'n-nesie olur.

4 — Sigorta muamelesinde bedelsiz olarak başkasının malının alınması vardır. Bu da «Ey iman edenler mallarınızı aranızda haksız yere yemeyiniz.» (2) âyetindeki yasağın şumülüne girer.

---

(1) İslâm Hukukunda riba yani faiz, ribe'l-fadl ve ribe'n-nesie diye iki kısma ayrılır. Birincisi faize konu olan mallar kendi cinsleriyle peşin olarak değiştirildiğinde bir tarafın miktarının diğerinden fazla olması sebebiyle hasıl olur. İkincisi de aynı malların birbirleriyle veresiye olarak değiştirilmesi sebebiyle meydana gelir. Meselâ, 100 gram altını 105 gram altınla peşin olarak değiştirdiğimiz zaman ribe'l-fadl olur. Eğer peşin olarak vereceğimiz 100 gram altını üç gün sonra alacağımız 100 gram altınla değiştirirsek ribe'n-nesie olmuş olur. Her iki tür mübadele de İslâmın faiz yasağının şumülüne girdiği için haram olmaktadır. Buna göre bir insan bugün vereceği 100 gram altını bir ay sonra alacağı 105 gram altınla değiştirecek olsa bu muamelede hem ribe'l-fadl hem de ribe'n-nesie bulunmuş olacaktır. Bundan sonra yayımlamağa çalışacağımız, Heyetimizin «Para, Banka ve Faizcilik»le ilgili raporunda bu konuları daha geniş olarak görme imkânımız olacaktır.

(2) Nisa süresi 29 âyet.

Sigortanın mubah olduğuna dair serdedilen delillere cevabımız da şudur:

a — Sigortanın mubah olması için maslahat ile istidlal etmek doğru değildir. Zira maslahat şeriatıta üç kısımdır. Birincisi, Şeriat onu kabul ettiği için helaldir. İkincisi, şeriat onu açıklamadığı, tavzihi müctehidlere kaldığı için içtihadî bir meseledir. Üçüncüsü, şeriat onu reddettiği için haramdır. Sigorta da bu kabildendir.

Çünkü onda, zarar, kumar ve riba vardır.

b — Eşya aslında helâldir şeklindeki kâide sigortanın helal olması için bir belge teşkil etmez. Çünkü bu Kur'an ve sünnete ters düşüyor.

c — Zarûret yasak olan şeyi mubah kılar kaidesi bunun için bir delil olamaz. Çünkü burada helali mubah kılacak kadar zorlayıcı bir şey yoktur.

d — Burada örf ile istidlal etmekte doğru değildir. Çünkü örf, manası tam açık olmayan nassı anlamak ve halkın sözünü şeriatıta göre değerlendirmek için bir delil sayılır. Teşri için belge değildir.

d — Sigorta akdi mudarebe kabilinden bir akittir demek te doğru değildir. Çünkü mudarebede sermaye, sahibinin mülkünden çıkmaz, gene onun mülkü sayılır. İsteddiği zaman onu geri alabilir. Fakat sigortada durum böyle değildir. Mal, sahibinin elinden çıkar ve bir daha da geri alınmaz.

e — Sigorta akti, bir şeyi başkasına vermek için yapılan taahhüde kıyasen caizdir, demek te doğru değildir. Çünkü taahhüd meselesi bir teberru ve ahlâki bir meseledir. Ticaretle bir ilgisi yoktur. Sigorta ise sadece ticarî ve kâr amacı güden bir muameledir.

f — Sigorta akdini emeklilik meselesine kıyas etmek te yanlıştır. Çünkü emeklilik meselesinde ülülemr vatandaşın velisi olarak tekaud zamanı gelince kendisine maaş bağlıyor.

Bu nakilleri serdettikten sonra kısaca kanaatimi beyan ediyorum:

«Muhammed Abduh, Şeitut, Muhammed el-Behiyy gibi zevatın, «Sigorta, muhtemel musibetlerin zararını etkisiz bir hale getirmek için kurulmuş bir yardımlaşma müessesesi olup istisnasız bir şekilde mubah olduğuna dair kanaatleri doğru değildir. Çünkü bunu yardımlaşma ile vasıflandıracak olursak riba ve piyangoyu da aynı vasıflarla vasıflandırmak mümkün olacaktır. Durum Muhammed Nedim ül-Muti'nin dediği gibi de değildir. Çünkü sigorta bir fâiz müessesesi ve gayri meşru olarak toplanan paranın merkezidir. Buna he-

lâl diyemeyiz. Ancak Mustafa el-Hamâmi ile adı geçen fıkıh kurulu-
nunun dedikleri gibi sigorta amelîyesi, piyango gibi bir kumar ame-
liyesidir. İştirakçi heryıl belli bir miktar sigorta şirketine öder. Malı
bir âfet neticesinde telef olursa bedelini şirketten alır. Böylece piyan-
go kumarını oynayan kimse gibi kazanmış olur. Aksi taktirde şirke-
te ödediği taksitler beyhude gitmiş olur. Veyahut riba amelîyesidir.
Çünkü muhtemelen de olsa daha fazla para alma gayesiyle sigorta
şirketine taksit yatırılır. Hibe, hediye, alış veriş gibi islâmın kabul et-
tiği kazanç yollarından birisi de değildir. Yalnız İbni Abidin'in be-
yan buyurduğu gibi küfür diyarında kurulu bir sigorta şirketinden
tazminat almaktâ bir beis yoktur. Aynı zamanda imameyne göre içe-
risinde islâm ahkâmı tatbik edilmeyen bir ülkede gayri müslimlerin
veya ehli irtidatın kurduğu bir şirketten böyle bir tazminat almak
caizdir.»

Benim mütalaalarım bunlardan ibarettir.

Selahaddin KAYA — Yürüttüğünüz mâtalaalar neticesinde si-
gortanın islâma uygun bir müessese olmadığını bunun için câiz olmi-
yacağını belirttiniz. Verdiğiniz bilgilerden dolayı teşekkür ederim.
Acaba karşılıklı yardımlaşma esasına dayalı olarak böyle bir mües-
se kurulamaz mı?

Halil GÖNENÇ — Benim yürüttüğüm mütalaalar kâr sağlamak
gayesiyle kurulmuş veya kurulacak olan sigorta şirketleriyle ilgili-
dir. Eğer kurulacak şirket ticarî olmaz da sadece yardımlaşma esa-
sına dayanırsa bu caizdir. Zaten Mekke-i Mükerrreme'deki adı geçen
fıkıh kurulu da buna cevaz veriyor. Ama bugünkü sigortaların esas
gayesi kâr elde etmektir. Sırf üyelerine yardım sağlamak amacıyla
ve karşılıklı yardımlaşma esasına dayalı olarak kurulacak olan bir
sigortadan istifade etmek caizdir.

Mehmet SAVAŞ — Mustafa ez-Zerkâ bugün kurulu bulunan si-
gorta şirketlerini ticarî ve teavünü (karşılıklı yardımlaşmaya dayalı)
diye ikiye ayırmaktadır. Adı geçen fıkıh kurulunun kararında bu
şekilde bir ayırım yapmanın isabetli olmadığı da belirtilmektedir.

İkinci konuşmayı Hayrettin KARAMAN yaptı:

Bilinen üç sigorta çeşidi vardır: Devlet sigortası, üyelik sigortası
ve ücretli sigorta.

a — Bunlardan birincisi İslâmda en kamil manada gerçekleş-
miştir. Bütün vatandaşların kaza, felâket, angarya yüklenme ve yok-
sulluk karşısında devlete (beytü'l-mâle) başvurma hakkı vardır.

b — Üyelik sigortası : Meselâ bir iş koluna mensup üyelerin içlerinden birisi kaza veya felâkete uğradığı zaman yardım edilmek üzere peryodik bir meblâğ vermeleriyle gerçekleşir. Bu da meşrudur. Teşvike değer bir sigortadır.

c — Ücretli sigorta: Daha çok kavga bu üçüncü nevi sigorta başındadır.

Devletin vatandaşı sigortalaması konusu aslında islâmda vardır. Buna işaret etmek lâzım gelir. Bugün Türkiye’de kapitalist düzenin bir kuruluşu olan ücretli sigorta müesseselerinin gelişmesi ve vatandaşların buna ihtiyaç duymaları gayri islâmi bir düzen içerisinde yaşanmasından ileri gelmektedir. Eğer biz, islâmı bütün müesseseleriyle yaşatan bir düzen içerisinde bulunmuş olsaydık, vatandaşların böyle ücretli sigortaya ihtiyaçları kalmazdı. Zenginse verirlerdi. İhtiyaçları olsaydı alırlardı. Müctehitler arasında bazı görüş farkları olmasına rağmen bu ihtiyaç sanırım halkların doyurma ile sınırlandırılabilir. Bazı müctehitlere göre de iâde-i itibara kadar varır. Dolayısıyla bir işletmeciyse, milyarderseniz, ve iflas etmişseniz milyar vermezler ama gene bir sermaye verirler. Bir sanatkârsanız, iş yeriniz yanmışsa, âletleriniz tahrip olmuşsa tekrar işe başlayacak kadar size bir şey verilir. Beytülmal yardımı yalnızca karın doyuracak kadar olmadığı için bu gün sigortanın fonksiyonunun tam manasiyle icra edecek keyfiyettedir. Öyleyse islâm hukukî ve iktisadî düzeni içerisinde ücretli sigortaya ihtiyaç yoktur. Bir yandan beytülmal yardım, beytülmalin yükünü hafifletmek için, diğer yandan islâm nizamının hakim olmadığı ülkelerde mümkün olduğu kadar bu ihtiyacı karşılayabilmek için ikinci bir sigorta şekli vardır. Demin arzettiğim gibi üyelik sigortasıdır. Binaenaleyh bir çeşit esnaf, bir derneğe, bir birliğe bağlı esnaf, hasılı bir araya gelebilecek olan kişiler bir fon, bir şirket veya fâizsiz bir banka yahut benzeri bir müessesese vücuda getirirler. Bu üyelik sigortası, yalnızca içimizden biri felâkete uğrarsa gönül rızasıyla ona yardım edilsin diye muayyen bir para vermek ve felâket hasıl olduğu zaman bu biriken paralardan yardım etmek şeklinde olabileceği gibi ilki şeyin yanyana yürümesi şeklinde de olabilir. Şirket ve kredi müessesesi kredi müessesesinden maksadımız, bildiğiniz gibi fâizsiz bankadır. Benim tercüme ve neşrettiğim, Abdülaziz en-Neccar isminde bir zatın «Faizsiz Banka» ismi altında hem nazari hem tatbiki bir denemesi var. Bunu Mısırda tatbik etmiş ve Suudi Arabistan’da da bu benimsenmiş üzerinde durulmuştur. Onun ileri sürdüğü, tatbik ettiği ve başarılı tesirlerini gördüğü sistemde faizsiz kredi müessesesinin üç ayrı fonksiyonu oluyor.

1 — Netice itibariyle mudarebe esasına dayanan ticari faaliyetler yapılıyor.

2 — Parasını faiz beklemeden buraya yatıran insanlara, ki bunlar belli ölçüde müstehlik sermayesine sahip kişilerdir, Onlara karz-ı hasen esasına göre ödünç para veriliyor.

3 — Bu ünitelerde de halkın zekâtı toplanıyor ve belli mesarife harcanıyor. En iyi şekilde zekat müessesesinin tatbikatını değerlendiriyor.

Birinci ve ikinci ünitelerden hasıl olan kârdan ayrılan bir fonla üçüncü ünitelerdeki zekat fonundan sigorta vazifesini de yerine getirmişlerdir. Dolayısıyla burada sigortalı diyebileceğimiz, veya uğradığı kaza ve zarardan ötürü kendisine yardım edilen insanlar buna karşılık daha önceden bir meblâğ ödemediği için üçüncü nevi sigortayı kabul etmeyen insanların korktukları veya çekindikleri yahut engel olarak ileri sürdükleri manilerden de azade olmuşlardır.

Bu söylediğim üyelik sigortası konusu vaktiyle memleketimizde Şeyhülislâmlık yapmış bulunan Mustafa Sabri Efendi dahil hemen pek çok ulema tarafından kabul ve tecviz edilmiştir. Buna yapılmış çok ciddi bir itiraz hemen hemen görmedim. Bütün nevileriyle sigorta haramdır diyenler için İbni 'Abidin'den, Şeyh Bahî'ten bazı nakiller var ama, bunların bu nevi sigortayı da karşılıklarına hedef alarak söylediklerini pek sanmıyorum. Eğer söylemişlerse isabet etmemişler demektir. Büyük bir ulema çoğunluğu ikinci nevi sigortayı kabul etmişlerdir.

Şimdi üçüncüsüne gelmiş oluyoruz.

Bu, pirimli ücretli sigortadır. Gene Hoca Efendinin (Halil GÖNENÇ) bahsettikleri Mustafa ez-Zerkâ'nın daha evvel Şam'da yapılmış bir tartışmalı toplantıda sunduğu tebliği var. Orada sigortanın lehinde ve aleyhinde görüşler serdediliyor. Muhalif görüşlerin temsilciliğini M. Ebu Zehra, muvafık görüşlerin temsilciliğini kendisi üstleniyor. Yapılan tartışmalar o toplantıda bitmemiştir. Daha sonra Ebu Zehra Hadârâtü'l-İslâm dergisinde bu konuda bir makale neşretmiş Mustafa Ahmed ez-Zerkâ o makaleyi de ele almış tenkit etmiş, derken bu münakaşayı sürdürmüşlerdir.

Yayımladığım mezkûr tercüme kitabın önsözünde o münakaşa da bulunmayan fakat bu konuda mütalaaları olan bazı insanları da tesbit ettim ve kısaca görüşlerini neşrettim.

Bu mesele Osmanlılar zamanında Şeyhülislâmlığa arzedilmiş, sigorta hakkında bir sual sorulmuştu.

Mehmed SAVAŞ — Muhammed el-Behit'e arzedilen mesele midir?
Hayreddin KARAMAN — Hayır öyle bir atıfta bulunulmuyor.

Mehmed SAVAŞ — Bunu bilmiyordum.

Selahaddin KAYA — Celaledin isminde bir zat tarafından sorulan
ve iki yıl sonra cevaplandırılan sualdir, değil mi?

Hayrettin KARAMAN — Evet, Mahmud Celalettin isminde bir zat ta-
rafından 1327 h. yılında soruluyor 1329 yılında cevaplandırılıyor.
Ancak bunun cevabı 10 gün içerisinde verilmiş ve fakat havalesi
uzun sürmüştü. Suali ve verilen cevabı aynen okuyorum.

Huzûr-i âli-i Cenâb-ı Meşihatpenâhiye Marûz-i Çâkerleridir.

Memâlik-i ecnebiyyenin bir mahallinde meselâ Fransa'da teşek-
kül etmiş Ünyon namındaki bir şirketle acizleri beyinde hayatta
kaldığım halde onbeş senenin hitamında vefat eder isem vereseme
mahall-i mezkûrdan gönderilip beşyüz adet lirây-ı Osmânî verilmek
üzere bir akit icra etsem yani beher sene maktûan mezkur şirkete
otuz bir adet liray-ı Osmânî gönderip işbu onbeş sene hitamına ka-
dar vermiş olduğum meblâğın miktarı da dörtyüz altmış beş liraya
baliğ olsa bu göndermiş olduğum meblâğa mukabil şirketin hissedâ-
ranı tarafından âcizlerinden müddet-i mezkûr zarfında almış olduk-
ları dörtyüz altmış beş liraya otuz beş lira zammiyle beş yüz lira mez-
kûr şirket tarafından âcizlerine mahall-i mezkûrdan gönderseler ve-
yahut senevi maktûân göndereceğim otuz bir adet lirây-ı Osmânî'yi
bir sene gönderip vefat etsem şu bir senede gönderdiğim otuz bir li-
raya dörtyüz altmış dokuz lira zammiyle beşyüz adet lirây-ı Osmâ-
nî'yi şirketin hissedârânı vereseme mahalli mezkûrdan gönderseler
böyle bir akdin kabul ve icrasına cevâz-ı şer'î olup olmadığının fet-
vâhâne-i âlice tetkik ve bu bâbda bir kıt'a fetvây-ı şerife verilmek
üzere işbu istid'â-i kemterânemin makâm-ı müşarûn ileyhâya havâle
buyrulmasını istirham eylerim olbabda emr ü ferman hazret-i men-
lehül emrindir. 23 Teşrîn-i Evvel 1327 Mahmud Celâlettin.»

K. Fetvâhâne-i âliye   12   329
327   istidâ

Müstediyat   5904
5824
225

«Havâle buyurulan işbu arzuhal mütâlaa olundu. Derûn-i arzu-
halde muharrer akd-ı mezkûr dâr-i islâmda olmayup da ber vech-i

meşruh memâlik-i ecnebiyyede kâin bir sigorta şirketi ile icrâ edildiği taktirde şirket-i mezkûre rızasıyla vereceği ziyadeyi yani maku-dün aleyh sigorta bedeli ne miktar meblağ ise anı ahz helâl olur ol-babda emr ü ferman menlehülemdir.

Alelusûl itâsı
25 Zilkade 1329

22 Zilkade 329
Eminü'l-fetvâ

Bundan sonra mezkur risalede geçmeyen bazı zevata bakalım:

1 — Mustafa Sabri Efendi: Ücretli sigortayı tecviz etmiyor, üyelik esasına dayalı sigortayı tecviz ediyor, burada şekiller de veriyor. Biraz da propaganda yapıyor.

2 — Şeyh Muhammed Abduh : Bu zat hakkında ileri geri çok konuşulmuştur. Onun için onunla ilgili kısmı aynen okuyorum:

Eski Mısır müftülerinden Şeyh Muhammed Abduh hayat sigortası hakkındaki bir suale müsbet cevap vermiştir. Ancak Abduh'un cevabına esas olan soru şöyledir:

«Bir kimse bir cemaate muayyen bir para vererek bunu şu zamana kadar çalıştırın, eğer zamanı gelince hayatta isem paramı kârı ile beraber alırım, ölmüş olursam vârislerim alır» desem bu caiz midir? Parayı alabilirler mi?

Muhammed Abduh haklı olarak bunun bir mudarebe akti olduğunu, şirket mâhiyetinde bulunduğunu ve cevâzına mâni bulunmadığını ifade etmiştir.

3 — Reşit Rızâ: O da bu meseleyi almış incelemiş. İki ayrı yerde zikretmiş. Birincisinde biraz çekingen fakat sonrasında aşağı yukarı mutlak manada tecviz edenler zümresinden olmuş.

4 — Muhıbbüddin el-Hatîb: el-Ezher dergisinde neşrettiği makalesinde, şirket veya şahısların yürüttüğü ücretli sigortayı -kumara benzeterek- reddetmiş, ancak bunu Vakıflar Bakanlığı yürütürse iyi olacağını ifade etmiştir. Zannederim burada şahıslar aradan çıktığı için ve sigorta bir nevi devletleştirildiği için câiz görmüştür. Karşılıklı sigortaya gelince bunun islâmın rûhuna uygun bir yardımlaşma olduğunu ifade etmiş ve teşvik eylemiştir.

5 — Muhammed el-Bediyy, Hoca Efendinin (Halil GÖNENÇ) anlattıkları gibi mutlak manada sigortayı câiz görenlerdendir.

6 — Yusuf el-Kardavi : Ücretli sigortayı câiz görmüyor.

7 — Muhammed Hamidullah: Üyelik sigortasını ve devletin yaptığı sigortayı câiz görüyor. Ücretli sigortaya gelince:

«Sigorta edilen insanların mevdûâtıyla mütenasip bir şekilde şirketin kârına iştirak etmedikleri sermayeli sigortaların teknik teferuatına girmeden denilebilir ki, bu nevi sigortaları islâm hoş görmez. Zira bu çeşitleri bir nevi şans oyunudur.» diyor.

8 — Prof. A. Mennân : Ücretli sigortaya tam bildiğimiz manada yaklaşmıyor. Şöyle diyor: «Sigortacılık sahasında müteşebbüslerin kartel tipi ortaklıklar kurmasının İslâmi olup olmayacağı düşünülmesi gereken bir mevzudur. Tekelci bir ekonomik düzenin toplum için faydalı olmadığı bilinmektedir. Kartel tipi bir sigorta toplumun nihâi refahını umursamaksızın kârını azami hadde çıkarma gayesini güttüğünden islâma ters düşer. İslâmi devlet böyle bir sigortayı murakabe etmek ve sınırlamak mecburiyetindedir. Gerçekte sigortacılığın gelişmesi her yerde idâresi ve politikası üzerinde daha etkili bir devlet murakabesini ön gören kanunlara yol açmıştır.» diyor.

Prof. Mennan daha sonra şöyle diyor: İslâm devletinde sigorta teşvik edilmeli ve millet ölçüsünde yayılmalıdır. Ölüm sigortası hususî ortaklıklara bırakılmalıdır. Yaşlılık ve işsizlik, hastalık, kaza sigortası millet ölçüsünde hükümet tarafından yürütülebilir. Böylece bütün millet ortaklaşa olarak hasta, yaşlı, aç ve işsizlere bakmaya mecbur tutulmuş olur. Primlerle birlikte islâm devleti zekâtı da sigorta harcamaları için kullanabilir. Beşikten mezara kadar kişilerin bütün ekonomik risklerini karşılayan, İngilteredeki Milli Sigorta Plânı'nın bir benzeri kurulacaktır. Tek fark faizli tahvillerin kullanılmamasıdır.

Kendi kanaatim :

Yaptığımız araştırma ve incelemeler sonucu bizde hasıl olan kanaat şudur:

a — Getirdiği ictimâi ve iktisâdi düzen içinde islâm, insanları tehlike ve felâketlere karşı sigorta etmiş, geleceklerini güven altına almıştır.

b — Bu düzenin bütünüyle işlemediği yer ve zamanlarda karşılıklı sigorta nevi geliştirilmeli, bu kurulmuş sigorta ve ortaklıklarla desteklenmelidir.

c — Karşılıklı sigortanın da bulunmadığı veya yeterli olmadığı yerlerde ücretli sigortanın kapısı -buna ihtiyaç duyanlar için- açıktır. Sigorta şirketlerinin sigortacılık dışında islâmın yasakladığı işlerle meşgul olması ayrı bir mevzudur ve bunu yapmayan şirketleri bulmak veya kurmak mümkündür.

Abdülaziz BAYINDIR — Hocam, müsaade ederseniz, bir sualım var : En son yayımlamış olduğunuz, «Günlük Hayatımızda Haramlar ve Helaller» isimli kitabınızda sigortanın münakaşaya esas konu teşkil eden bu üçüncü nevinin haram olduğunu kesin bir dille ifade etmiş bulunuyorsunuz. Acaba görüşlerinizde bir değişiklik mi oldu?

— Hayır, her hangi bir değişiklik söz konusu değildir. Bahsettiğiniz kitap halk için yazılmış olup fetva mahiyeti taşımaktadır. Yani bir fetvâ kitabı hüviyetindedir. Orada, mevcutt sigorta şirketleri göz önüne alınarak hüküm verilmiştir. Benim söylediğim şudur: İslâma aykırı unsurlardan arındırılmış sigorta şirketlerini kurmak mümkündür. İşte bu tip sigorta şirketlerine sigortalı veya ortak olarak iştirak etmek helâldir. Eğer ülkemizde bir şirket olsaydı o kitabımızda, falanca sigorta şirketine iştirak etmek helâldir. derdik.

— Bizden, islâma uygun bir sigorta şirketinin nasıl kurulabileceği de sorulmaktadır. Bu hususta ne dersiniz?

— Bahsettiğiniz şahıs veya şahıslar kuracakları sigorta şirketinin kuruluş ve çalışma esaslarını belirleyen tüzük ve yönetmeliklerini hazırlar getirirler, ayrı bir oturumda ona islâma uygun bir şekil veririz.

Bundan sonra önemli sayılacak bir konuşma olmamış ve başkan Selahaddin KAYA yapılan mübahaseleri özetleyerek oturumu kapatmıştır.

25.1.1980 tarihinde yapılacak olan üçüncü oturumda para, banka ve kredi meseleleriyle ilgili soruların tartışılması karara bağlanmıştır.